

Disputationes Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Quibus Univerſa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalæ, 1644

Sect. 4. Soluuntur duæ difficultates circa ſucceſſionem, & ordinem
creationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

SECTIO IV.

Soluantur duae difficultates circa successionem
& ordinem creationis.

Tertium & quartum arguerunt aduersariorum tangunt duas difficultates circa narrationem Moysis, quae sunt grauior- res, praecipueque mouerunt S. Augustinum, & alios supra citatos, vt a sensu literali rece- deant. Sed vt soluantur,

Nota prima, per sex dies, qui enumerantur a Moysse in mundi creatione, intelligi debere, non totidem solis circulationes; cum sol die quarto creatus fuerit, atque ab eo die moueri tantum coeperit: sed spatium vigin- ti quatuor horarum, quod partim tenebra, partim lux occuparunt successione. Ita vt praecesserint tenebrae, iuxta illud Genes. I. v. 2. *Et tenebrae erant super faciem abyssi*, quae lo- cum primae noctis & vesperi tenuerunt: tum successerit lux, vt narratur vers. 3. quae mane & reliquum diei artificialis fecerit: quae ita ex utroque spatio, tenebrarum & lucis, dies vnus integer naturalis extiterit: iuxta illud v. 5. *Et factum est vespere & mane dies vnus*, id est, primus. Qua de causa Hebraei diem na- turalem computabant a primis vespertis, id est, ab initio noctis; iuxta illud Leuit. 23. vers. 32. *A vespere usque ad vespere celebra- bitis sabbatha vestra.*

Ratio autem cur per tres primos dies qui praecesserunt creationem solis, debeant in- telligi totidem spatia viginti quatuor hora- rum quibus fuerit successio tenebrarum & lucis in hemisphario, est quia primi illi dies debuerunt esse similes sequentibus: cum tunc inchoaretur dierum series, ac vicissitu- do tenebrarum & lucis, postea semper con- tinuanda. Cur autem prima illa tenebrae, quae praecesserunt creationem lucis, debeant com- prehendi in primo die naturali & intelligi per primum vespere, ratio est quia sex die- bus Deus fecit caelum & terram, mare & omnia quae in eis sunt, & tunc requieuit die septimo, vt significat Moyses Genes. I. & clarius atque expresse affirmatur Exod. 20. vers. 11. & cap. 34. vers. 27. Ergo caelum & terra non praextiterunt ante sex illos dies. Alii qui Deus non fecisset omnia in illis die- bus, sed ante illos creasset vniuersum quo- ad maximam eius partem, nempe quoad caelum & Angelos cum eo concreatos, & quoad globum terrae & aquae. Quare tene- brae illae quae super faciem abyssi fuerunt & praecesserunt creationem lucis, compre- henduntur sex illis diebus, adeoque ad primum diem pertinent. Vnde non puto esse conforme Scripturae ad quod aiunt Pere- rius in caput. I. Genes. & Valent. disput. 5. quaest. 3. punct. 1. Primum diem incepisse a luce posteriore tenebris, & ante totos sex dies fuisse caelum & terram breui ali- quo tempore.

21.
Quales fuerint tres primi dies ante solis creationem?

id est, communiter, pariter, & quae, significare eo scripturae locos similitatem collectionis, non temporis: & sensum esse, quod Deus aequae omnia creauit. Non autem quod eodem instanti. Neque enim omnia quae quoti- die creantur, simul tempore producta sunt. Et tamen Ecclesiasticus ibi agit de di- uina magnitudine, & potentia prout ad om- nia in quacunque temporis differentia se ex- tendit. Eodem sensu Deus Iob sic alloqui- tur: *Ecce Behemoth quem feci sicut eum*, Iob. 40. vers. 15. id est, aequae ac te. Non autem quod eodem instanti Iob, & Damon, aut Ele- phas, creati sint. Alter vero Scripturae locus obiectus ex Genes. 2. vers. 4. & 5. *In die quo fecit Deus caelum & terram, & virgultum agri, &c. debet intelligi distributiuè: id est, in die qua creauit caelum & terram, & in die qua creauit virgultum agri, & in die qua creauit vnumquodque arborum. Vel potius & multo planius, particula, *In die*, non re- fertur ad virgultum agri, ad significandum quod Deus virgultum agri eo die quo caelum & terram creauit, sed quod virgul- tum agri nondum erat eo die, quo Deus creauit caelum & terram. Sed enim ha- bet Textus sacer: *Iste sunt generationes caeli & terrae, quando creatae sunt, in die quo fecit Dominus Deus caelum & terram. Et omne virgultum agri antequam oriretur in terra.* He- braice *terem*, id est, nondum virgultum agri oriebatur in terra: *omninoque herbam regio- nis priusquam germinaret*: id est, terra non- dum germinabat herbam. Vide Cornelium a Lapide in hunc locum, vbi eodem modo illum exponit.*

Cornel.

20.

Exponitur
Lateran.

Ad secundum Respondeo, sensum Conci- lii Lateranen. esse, quod Deus simul ab in- itio temporis produxit vtramque creatu- ram: Angelicam, seu pure spiritalem; & pu- re corpoream, seu mundanam, ex praecipua & maxima parte, quatenus illo die caelum & terram & aquas, ac simul, id est eodem in- stanti, primum, & ante reliqua omnia, pro- duxit. Licet postea multa in illis contenta, sequentibus diebus successiue produxerit. Et quidem particula, *Deinde humanam*, com- parata cum alia praecedente, *simul ab initio temporis*, significat fuisse successionem tem- poraneam inter creationem vtriusque illius naturae, pure spiritalis, ac pure corporeae, & inter creationem naturae humanae ex vtra- que partem constitutae. Quam successio- nem Concilium Lateran. non aliunde habuit, ori- ginaliter saltem, quam ex narratione Moysis de hominis formatione, in sensu literali ac- cepta. Atqui par est ratio, vt quae de aliorum productione narrantur, sumantur in sensu literali: ac nisi haec ita accipiantur; non est cur magis literaliter intelligantur, quae dic- ta sunt de creatione hominis. Quare Con- cilium non negat aliorum successionem pro- ut a Moysse describitur, quia alioqui destru- eret fundamentum suae definitionis circa creationem hominis: sed potius illam cei- tam esse supponit.

Peter.
Valent.

23.
Lux illa
vbi produ-
ctur

Nota secundò, lucem illam, quæ primò tres die fecit, præuios creationi solis, fuisse lucem à Deo productam sine sole, per totum hemisphærium, successione simili illi, quæ sol sua circulatione illuminat. Fuit autem lux illa in hæc modo recepta in abyfso, in qua priùs tenebræ: id est, in aquis illis, à cælo tunc creato ad terram vsque pertinebant. Non de subiecto in subiectum translata per miraculum: sed successiue in aliis & aliis abyfsi partibus producta, vt nunc producitur à sole in aliis & aliis partibus æris. Effectus autem puto à Deo factus esse productam: quia non à sole & astris, quæ nondum erant. Et non erat aliud corpus luminosum, quod suo motu circulari vicissitudinem nocturnam & diurnam faceret. Nullum enim tale commemorat Scriptura. Et si aliquod tale fuisset; vt lux illa erat ei connaturalis, vel non. Si primum: esset nunc etiam tale aliquod corpus: quia de operibus primæ diei & reliquorum dicitur Psalm. 148. *vers. 6. Statuit ea in æternum, & in seculum seculi.* Neque tunc Deus condebat corpora quorum species mox esset destruenda, sed semper conseruanda & perpetuanda. Si secundum: connaturalis est, & conformis narrationi historice, vt Deus lucem produceret immediate in abyfso non exigente, in qua dicitur præcessisse tenebræ, potius quàm in vllò alio corpore similiter non exigente.

4.
Damas.
lib. 2. de fi-
de cap. 7.

Damasenus quidem putat fuisse ignem cuius circumuolutio tres illos primos dies fecerit. Verùm ignis elementaris non sufficeret diei formandæ, sicut nunc non sufficit. Deinde tunc omnia à cælo ad terram fuerunt aquis oppleta, vt mox ostendam. Quare nullus tunc fuit ignis, nisi in terra visceribus ille qui paratus erat diaboli & angelis eius. Ab illo autem dies non fit. Adde quòd Scriptura non dicit fuisse factum vllum corpus lucidum ad efficiendum primum illum diem: sed factum esse lucem simpliciter. Cælum etiam, quod die fuit creatum, lucem illam non fecit connaturaliter. Alioquin nunc etiam faceret. Neque placet quod ali-

D. Thom.

qui dicunt cum S. Thom. quæst. 67. art. 4. ad 2. primo die fuisse creatum solem imperfectam, qui haberet vim illuminandi in communi: die autem quarto, fuisse productum, non quoad substantiam, sed quoad vim determinatam illuminandi & agendi. Nam vis illa illuminandi & agendi in communi est intelligibilis & impossibilis. Quicquid enim est, aut esse potest, est singulare & determinatum. Estque impossibile esse, vel fieri aliquid, quod singulariter & determinate non sit à parte rei id quòd est, & distinctum à quolibet alio. Deinde Scriptura asserit simpliciter, fuisse factum solem & astra quarto die: sicut fuisse factum hominem & bruta terrestria sexto die: & pisces auesque die quinto: & herbas & arbores die tertio. Hæc autem omnia fuerunt tunc facta quoad substantiam, & non tantum quoad

determinationem quandam, aut perfectionem accidentalem. Item Deus creauit solem primo die in statu violento & non naturali, si cum creasset sine luce, & sine vi illuminandi determinati, sibi propria & connaturali, quamque naturaliter non minus exigit, quàm ignis suam. Et denique Scriptura non dicit factam fuisse quarto die lucem dumtaxat, aut vim illuminandi & agendi: sed facta luminaria, id est, vt mox explicat, solem & lunam, aliaque astra.

Nota tertio, nomine cæli creati primo die, intelligendum esse cælum empyreum, & si quòd est aliud superius firmamento factò secunda die: vt est saltem primum mobile, iuxta communem sententiam Astrologorum. Totum verò spatium à cælo vno aut multiplici tunc creato, ad terram vsque, fuisse plenum aquis, quæ vocantur abyfso Genes. 1. vers. 2. Nisi forte per spiritum Dei qui ferebatur super aquas, v. 2. intelligendus sit aer, inter eas & cælum interiectus, & commotus vt ventus ingens. Sed multi hoc exponunt de ipso spiritu diuino: id est, omnipotentia diuina incubante aquis, vt fertur Hebraicus, & vim generalem ipsis imprimente. Per aquas autem, illas intelligenda est vera aqua naturalis & elementaris. Hoc enim exigit contextus historice, & proprietates sermonis. Idque significat Ecclesia in hymno Feria secunda ad vesperas, cum opus secunda diei sic commemorat.

*Immense cæli Conditor,
Qui mixta ne confunderent,
Aque fluentia diuidens
Cælum dedisti limitem.*

Ex huiusmodi autem aquis, & inter illas, id est, in earum medio, factum est firmamentum secunda die, Hebraicè *rakiah*, id est, expansio. Qua voce significatur corpus interiectum inter aquas proximè circa terram relictas, & inter alias superiores tali firmamento, quod idcirco dicitur diuidere aquas ab aquis: aquas quæ erant sub firmamento, ab aquis quæ erant super firmamentum, Genes. 1. v. 6. & 7. In illo autem spatio corporeo, intermedio inter aquas superiores & inferiores, continetur cælum stellatum, & cæli Planetici, si plures sunt (puto enim probabilius, ob recentiores experientias, vnicum esse Planeticum, illudque fluidum, in quo Planetae moueantur ab angelis, vt pisces in mari.) Nam sol, & luna, & stellæ, die quarto facta sunt in firmamento illo secunda die factò. Atqui sol & luna cæterique Planetae facti sunt in cælo Planetico, & stellæ in cælo superiore Planetis, quod stellatum & firmamentum vulgò appellatur. In eodem spatio continetur etiam quicquid est à cælo lunæ, seu Planetico, vsque ad terram & aquas ipsi circumfusas. Nam id omne quod est inter aquas superiores stellis, & aquas terræ circumfusas, dicitur firmamentum, siue expansio, Genes. 1. vers. 6. & 7. Atqui inter easdem aquas, & cælum lunæ seu Planeticum, est elementum aeris, & iuxta

Philosophos communiter, etiam sphaera ignis. Ergo etiam ignis, & aer, qui ibi sunt in sphaera propria, & vniuersum integrant, fuerunt creati secundo die, tanquam pars firmamenti siue extensionis illius.

27. Porro aquas illas quae fuerunt à Deo constitutae supra firmamentum esse veras & naturales aquas, probabilius esse mihi videtur. Primo; quia id postulat proprietate verborum Scripturae Gen. 1. v. 6. & 7. quae praecipue in narratione historica retineri debet, quoad fieri potest. 2. Quia ille videtur esse sensus Ecclesiae, quae in hymno supra relato, affirmat aquas fluentes fuisse diuisa à Deo in superiora firmamento, quae pro limite caelum aliquod habent; & in inferiora, quae infra idem firmamentum, terra & aere limitantur. 3. Quia idem est communis Sanctorum Patrum consensus, vt testatur Bell. ad Psalm. 103. & 148. & fateatur Suarez, lib. 2. de opere sex dierum cap. 4. num. 9. Fauet etiam Scriptura pluribus aliis locis: vt Psalm. 148. *Laudate Dominum sol. & luna &c. laudate eum caeli caetera, id est sphaerae hebraica, caeli superiores, nempe syderei, & aquae omnes, quae supra caelos sunt; illos scilicet eosque caelos sydereos.* Et Dan. 3. v. 60. *Benedicite aquae omnes quae super caelos sunt Domino.* Vbi etiam distinguuntur à nubibus, de quibus ait postea vers. 73. *Benedicite fulgura & nubes Domino.*

28. Quare non assentior Origeni affirmanti per aquas illas superiores firmamento, debere intelligi sanctos angelos, & daemones, per inferiores: quod vt fabulosum, & erroneum reiciunt Epiphanius & Basilus. Neque Suarica. supra cit. n. 20. Eugubino in Cosmopoeia Pererio in cap. 1. Gen. & aliis dicentibus aquas illas non esse alias, nisi aquas nubium, & aliarum similium impressionum, quae in aere sunt. Neque Bonauentura & Durando in 2. distinct. 24. & aliis, qui per has quosdam aquas intelligunt primum mobile, aut caelum Crystallinum, quod aqua vocetur metaphorice propter aliquam similitudinem, quam habet cum aqua naturali, quia vndique diaphanum, & pellucidum est, & eminenter frigidum, suoque influxu inferiora frige facit: vnde Saturnus ob illius vicinitatem frigidissimus est.

29. Displicent, inquam, omnes illae sententiae, quia sine ratione sufficienti recedunt à proprietate Verborum Scripturae. Neque enim magni momenti sunt, quae in contrarium opponunt auctores citati. Nam quod ait Origen. aquas illas inuitari ad Deum laudandum Daniel 3. res autem inanitate & ratione carentes non possunt conuenienter ad Deum laudandum inuitari, plane friuolum est. Sequeretur enim imbres, rorem, ventos, pruina, gelu, frigus, & caetera omnia quae in eodem hymno trium puerorum inuitantur ad Deum laudandum, esse ratione praedita. Vt patet ille modus loquendi ad declarandum affectum orantis, & cupientis vt illa omnia seruiant Dei laudi & gloriae, eo modo quo possunt. Ad id vero quod dicunt alij, aquas illas fore in statu violento, supra

los sydereos; & non posse non corrumpi calore solis, & influxu aliorum astrorum, motuque caeli velocissimo: neque dici posse ad quem finem sint vitales. Respondeo sicut habita ratione maioris boni, aquae inferiores in certos alueos inclusae fuerunt, vt apparere aeterna, locumque daret plantis, & animalibus: cum alioqui naturaliter deberet aqua, vt terra leuior, toti illi supereminere, & circa illam vnde quaque sparsa circumfunditur, propter aliquod maius bonum, nobis licet incognitum, aquas illas esse supra firmamentum in loco non naturali. Esseque Deo facile earum corruptionem impedire, simili modo, quo impedit in corporibus Beatorum. Et quamuis difficile sit nobis assignare in quibus finem sint ibi constitutae: maiorem tamen esse Scripturae diuinae auctoritatem, quam ingenij humani capacitatem, vt recte ait de hac ipsa q. D. August. lib. 2. de Genesi ad lit. cap. 5. Conantur quidem Sancti Patres aliquas huius rei causas finales reddere, sed non satis efficaciter vt ostendit Suarez cap. cit. nu. 14. & sequentibus.

His praenotatis, facile est argumentum quae supersunt ex sect. precedenti respondere. Ad tertium, igitur dico, tres primos illos dies non fuisse tres solis circulationes, sed tres successiones reuelarum & lucis, durantes spatio viginti quatuor horarum, vt durant solis circulationes. Lucis, inquam, non à sole, sed à Deo productae successiue per totum hemisphaerum.

Ad quartum, nego Minorem. Ad cuius probationem, dico non propterea fuisse vacuum, vel inter caelum primo die creatum, & terram: quia totum illud spatium fuit occupatum aquis. Vel intra caelum stellatum aut Planeticum: quia vtrumque fuit creatum secundo die integrum & continuum omni ex parte, sine stellis tamen & planetis, quae quarto die creata sunt ex aliquibus partibus eorundem caelorum, per conuersionem substantialem vnius formae in aliam in eadem materia.

Ad quintum, respondeo Deum creasse sex diebus, non quod citius non posset; sed vt suam libertatem ostenderet: vtque sabbati quietem praecipue designaret: & ad laudandum nos, scilicet ab imperfectioribus ad perfectiora procederent, ita ad ostendendum alius alia esse subordinata; & ad statum quorundam naturalem ea successione designandum, vel naturalem indigentiam & insufficientiam ex se, nisi ornatam & perfectionem Dei beneficio vltiori acciperent. Denique ad docendum Gentiles astra non esse Deos, quippe quae condita quarto die, post terram & aquas, aliaque multa vilissima. Ad dunt Rabbini ad praesignandum mundum sex millibus annorum duraturum. Vnus enim dies Domini, quali mille anni. Quae etiam de causa putant in prima periodo Genes. litteram Aleph (quae apud Hebraeos millenarij numeri nota est) additis quibusdam punctis) fuisse sexies à Moysse repetitam, non sine mysterio.

Epiphanius in epist. ad Ioan. Heterosolymit. Basil. homil. 3. Heterosolymit.

Refutatur alia sententia.

30. Argumentum contrarium.

31. Quae Deum mundum successiue creauit.

